

Čo je daltonský plán?

Vývoj ľudskej spoločnosti neustále prináša so sebou nové poznatky a skúsenosti. Tie sa premietajú do nášho života a obohacujú ho. Aby sa človek mohol uplatniť v spoločnosti, musí jej byť prospešný. Často počúvame negatívnu kritiku na dnešné deti. Naozaj sa zmenili, tak isto ako aj ich výchova v rodine a spoločnosť, v ktorej sa pohybujú. Súčasný svet ovládaný počítačmi, internetom, masmédiami, predpokladá ako samozrejmu zložku vzdelávania schopnosť samostatne vyhľadávať informácie, riešiť problémy, hľadať súvislosti, tvoriť si svoje vlastné názory a vedieť si ich obhájiť. A keďže deti sú iné, preto aj spôsob vzdelávania sa musí zmeniť. Možnosťou je organizácia vyučovania v *Daltonskom pláne*.

Daltonský plán je vzdelávacia metóda, ktorú predstavila svetu **Helena Parkhurstová** v dvadsiatych rokoch 20. storočia. Neobjavila sa náhodou – úvod do 20. storočia znamenal v oblasti pedagogiky veľké zmeny. Hľadali sa nové možnosti, prispôbiť vzdelávanie potrebám dieťaťa. Výsledkom reformných snáh je niekoľko prúdov alternatívnych škôl - **Freinetovská škola**, **Waldrofská škola**, škola **Montessori** a samozrejme **Daltonský plán**.

Helena Parkhurstová, dlhoročná spolupracovníčka Márie Montessori, videla vo vzdelávaní veľkú príležitosť na rozvíjanie základných zručností dieťaťa, ale aj celej detskej osobnosti. Daltonský plán sa od ďalších tradične vnímaných „alternatívnych prúdov“ vyznačuje obrovskou devízou: nejedná sa o ucelený systém, ktorý je nutné dodržiavať, ale o súbor princípov, ktoré ovplyvňujú štýl výučby od základov.

Parkhurstová definovala tri základné princípy, z ktorých vychádzajú všetky ďalšie činnosti. Základné daltonské princípy – sloboda, spolupráce a samostatnosť – vyzývajú žiaka, aby sa stal aktívnym účastníkom vyučovania. Slovo sloboda býva ale vnímané s rozpakmi. Absolútna sloboda sa totiž často pletie s anarchiou. Preto súčasní odborníci na dalton nahrádzajú slovo sloboda termínom zodpovednosť. Výsledkom nášho vnímania sa stáva princíp zodpovedná sloboda, teda slobodné rozhodovanie v rámci vopred dohodnutých, vytýčených hraníc. Takto pracujeme aj v našej škole.

Myslíme si, že platí nasledovné: Ak poskytneme dieťaťu dostatok slobody pri práci, učíme ho zodpovednosti, umožníme mu, aby kreatívne pracovalo vlastným tempom a vo vlastnom časovom rozvrhu. Navyiac veľké množstvo rozličných aktivít, ktoré môžu prebiehať v triede súčasne, vytvorí dostatočne stimulujúce prostredie, ktoré rešpektuje výučbové návyky všetkých detí. Ak zapojíme do práce všetky deti, zvykajú si na skupinovú prácu, ktorá ich čaká v budúcom profesijnom živote. Naučia sa rešpektovať jeden druhého, hodnotiť svoju prácu v spolupráci s učiteľom aj samostatne.

Zmena štýlu výučby a celého prístupu k žiakom nesie so sebou aj požiadavky na úpravu priestorov školy. Špeciálne na daltonské vyučovanie vznikla knižnica, v ktorej sa sústreďujú študijné pomôcky. Materiály v nej vyhovujú obsahom predovšetkým žiakom II. stupňa, v miestnosti majú žiaci k dispozícii 3 počítače, video, DVD prehrávač, televízor a interaktívnu tabuľu.

Dalton je jednou z veľmi efektívnych foriem organizácie vyučovania, umožňuje využívať schopnosti a nadanie jednotlivých žiakov a súčasne napomáha k profesionálnemu rastu učiteľov. Daltonské prvky pružne utvárajú vzájomný vzťah medzi otvoreným vyučovaním a frontálnou prácou so žiakmi. Prepojením individuálneho učenia, partnerskej a skupinovej spolupráce pri riešení problémov a tvorbe projektov si žiaci vytvárajú vlastné portfóliá, naštudované prezentujú a zlepšujú si tak svoje vyjadrovacie schopnosti a komunikačné zručnosti. Vďaka dosiahnutému stupňu samostatnosti detí sa učiteľ môže vo väčšej miere venovať slabším alebo talentovaným žiakom, jeho práca je efektívnejšia.

Úloha učiteľa na samotných daltonských hodinách vyzerá na pohľad jednoducho. Je to však len asi 10% jeho skutočnej práce. Nie sme svedkami napr. prípravy daltonských pracovných listov, v ktorých sú úlohy povinné- učivo, ktoré považuje učiteľ za základné a musí ich zvládnuť každý žiak, voliteľné – slúžia k diferenciacii medzi jednotlivými žiakmi a extra –slúžia na relaxáciu žiaka, alebo k získaniu podrobnejších a nových informácií pre žiaka. Dobré a premyslene vypracovaný pracovný list je dôležitou časťou daltonských hodín. Ďalej premyslená organizácia hodiny, poskytnutie vhodných pomôcok, príprava smeru k potrebným informáciám, koordinácia hodiny partnerskou cestou, nemenej dôležitým je oprava, sebahodnotenie a hodnotenie učiteľom, ktorého systém je výlučne v kompetencii učiteľa a tiež musí byť premyslený, aby bol maximálne efektívny.

Používanie daltonských prvkov, pravidiel, metódy práce a foriem hodnotenia je každopádne obohatením a zefektívnením vyučovania. Neučí žiakov iba pracovať s informáciami, ale učí ich rozumieť sebe samým, vedieť odhadnúť svoje sily, organizovať a korigovať svoju prácu, spolupracovať na riešení problémov v tíme a dosahovať tak očakávané výsledky.

Pedagogické zásady daltonského vyučovania:

- ✓ výchova k zodpovednosti
- ✓ stimulácia vzájomnej pomoci a spolupráce
- ✓ učiteľ pomáha žiakovi prostredníctvom učenia objavovať svoju osobnosť
- ✓ kreativita

Didaktické zásady:

- ✓ stručné inštrukcie
- ✓ veľa pozornosti venujeme individuálnym rozdielom medzi žiakmi
- ✓ deti majú slobodu pri vypracovávaní úloh

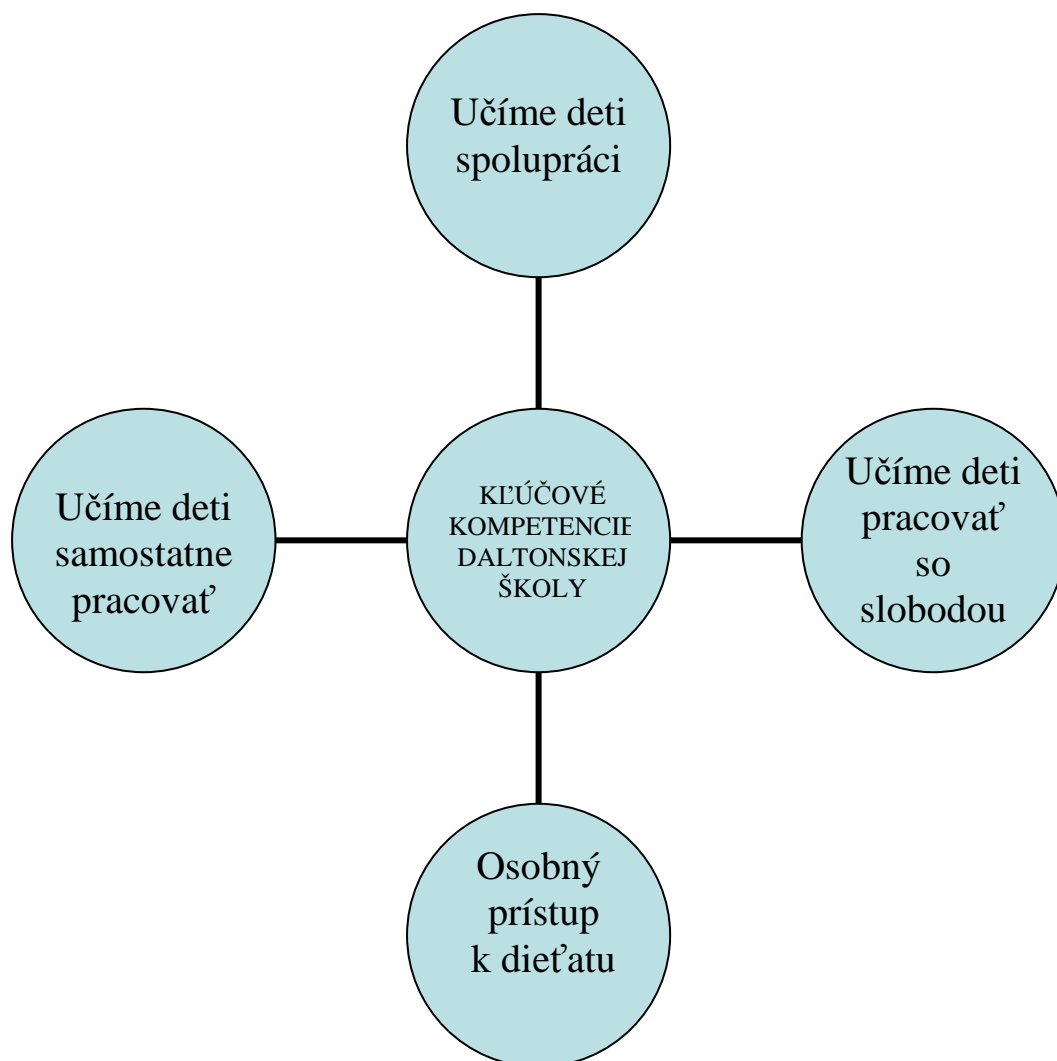
Organizácia vyučovania:

- ✓ homogénne aj heterogénne skupiny
- ✓ prehľadná organizácia v triede
- ✓ úlohy musia byť splnené vo vopred stanovenom čase

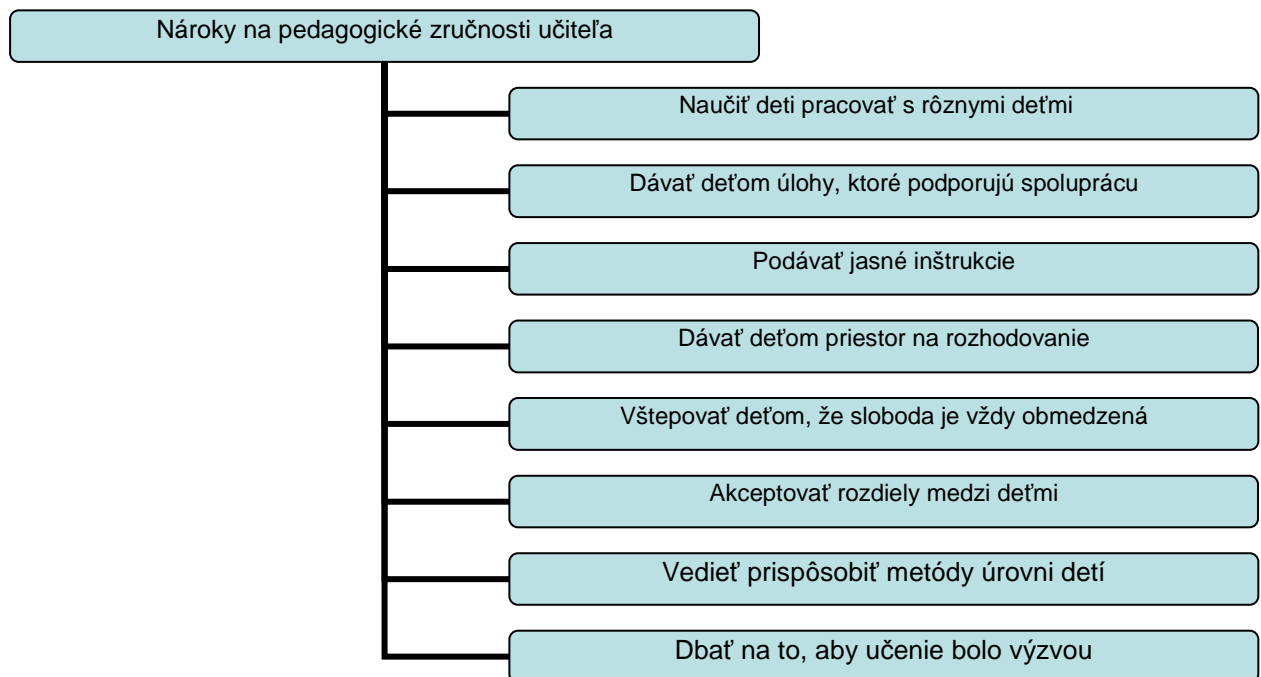
Zvláštnosti daltonského vyučovania:

- ✓ v centre pozornosti je úloha
- ✓ deti pracujú na úlohách klasicky v triede, v skupinách alebo individuálne
- ✓ využívanie špeciálnych materiálov (pracovné listy, internet, médiá, encyklopédie,...)

Kompetencie daltonskej školy:

Nároky daltonskej školy na učiteľa:

Čo chceme zavedením a rozvíjaním daltonskej metódy vo vyučovaní dosiahnuť?

1. Rešpektovanie všetkých aspektov detského veku
2. Zmenu úlohy učiteľa, kde učiteľ nielen dáva informácie, ale aj učí žiaka s nimi pracovať
3. Vizualizáciu, keď všetko, čo žiak úspešne dokončí, musí byť aj vidieť
4. Individualizáciu vyučovania, keď sa rešpektuje, že všetci žiaci rovnakého veku sa neučia rovnako
5. Vlastné pracovné tempo, keď s individuálnou pomocou môžu všetci zvládnuť určitý súbor vedomostí tzv. *osobné maximum*
6. Každý musí zažiť pocit uznania a úspechu, t.j. aj najmenší výkon treba pochváliť
7. Nepritomnosť ohrozenia, keď sa rešpektuje, že každý potrebuje pracovať v príjemnom prostredí, v pokojnej atmosfére bez stresu a strachu